

De teologiske og kirkelige konsekvenser af et vielsesritual for et homoseksuelt parforhold¹

Af Børge Haahr Andersen (bha@dbi.edu)

Rektor på Dansk Bibel-Institut og hjælpepræst ved Emdrup Kirke.

Indledning.

Lad mig indlede med en personlig bekendelse. Jeg tilhører en minoritet med en særlig seksuel adfærd i det danske samfund. Det er også en minoritet i den danske kirke, om end jeg har fundet en lokal folkekirke, der accepterer folk af min slags, og hvor jeg faktisk tilhører en majoritet. Det er ikke en politisk korrekt minoritet, og derfor har jeg ikke politikeres og mediers og trendsætteres bevågenhed. Fra mine teenageår var jeg mig bevidst, at jeg var anderledes end mine kammerater i HF-klassen, i civilforsvaret eller i muntert selskabeligt lag sammen med naboer og medstuderende. Selv på pastoralseminariet eller blandt præstekollegaer eller som konfirmandunderviser har jeg kunne føle mig som en fremmed fugl. Når jeg hårdt presset er blevet tvunget til at gå til bekendelse, har jeg ind imellem grebet mig selv i at rødmme som en forvokset teenager, der ikke passer ind i fællesskabet. Når jeg har diskuteret etiske eller seksuelle aspekter ved mine tilbøjeligheder med andre, har jeg oplevet en bred vifte af reaktioner fra respekt og beundring til latterliggørelse, sygeliggørelse, vrede og foragt.

Min seksuelle særhed består i, at jeg var seksuel uerfaren, om end ikke helt ukysset, indtil jeg blev gift, og at mit ægteskab helt bogstaveligt er et livslangt projekt, hvor min kone og jeg er lovet hinanden ved en offentlig gudstjeneste, at vi vil være hinanden tro, leve sammen i et livslangt følgeskab og reservere al seksuel energi og aktivitet på hinanden og forsage alle andre. Det er der kommet fire børn ud af, men har også bundet os sammen, sådan at vi er et med hinanden på en helt unik måde.

På to punkter er min livshistorie en udfordring mod den tid, jeg lever i. For det første mener jeg, at forvaltningen af et menneskes seksualitet og parforhold ikke blot er et individuelt og personligt valg, som er andre uvedkommende. Jeg mener, min livsstil er forankret i en almen og normativ etik for forvaltning af seksualitet og parforhold, og at den kan udledes af Bibelen og den kristne

¹ Foredrag ved høring i Bethesda, København d. 31. maj 2010 arrangeret af Evangelisk Luthersk Netværk.

tradition. For det andet er min forståelse af ægteskabet som et livslangt forpligtende fællesskab en udfordring til den individualisme, der hærger vores kultur.

Bare for at undgå en misforståelse: I kristelig forstand er jeg ikke bedre end en seksuel voldmand, for i Jesu etiske undervisning tæller tanker og fantasier på samme niveau som handling. Men på det sociale plan befinder jeg mig inden for rammerne af det traditionelle jødiske og kristne ægteskabssyn.

Nu jeg er i gang med mine egne særheder, så er jeg også venstrehåndet. Jeg tilhører den generation, der blev tvunget til at skrive med højre hånd, men på fodboldbanen eller når jeg slår søm i, fungerer venstre side bedst. Som barn hed det kejthåndet, og det skulle man vendes af med. Det har ikke haft teologiske eller kirkelige konsekvenser, at samfundet har skiftet syn på os venstrehåndede. Det er måske en lidt søgt sammenligning, men pointen er: Trenden i det danske samfund er, at engang mente man, at det var mest rigtigt at være højrehåndet og mest rigtigt kun at have sex med sin ægtefælle. I dag er man åben over for alle former for sex, som foregår med frivillig tilslutning mellem mennesker over den seksuelle lavalder. Man kan fortsat bruge sex konstruktivt i kærlighedens tjeneste eller destruktiv, så man skader sig selv eller andre. Ligesom man kan bruge venstre hånd konstruktivt eller destruktivt.² Jan Lindhardt siger det på den måde: ”Det sjette bud er også faldet ud, for hele seksuallivet er på vej væk fra etikken”.³

Vue over 50 års udvikling.

Den generation af præster, som blev ordinerede i ung alder og først går på pension som 70-årig, har oplevet en rivende udvikling. Da de blev præster, måtte en præst forlade sin stilling, hvis han blev skilt fra sin ægtefælle. Efter et par årtier i embede var der en sag om en københavnsk kollega, som var lige ved at blive afskediget, fordi han levede papirløst sammen med en kvinde. I halvfjerdsere, da ungdomsoprøret slog igennem i dele af præstestanden, sprang de første københavnske præster ud som homoseksuelle, andre præster blev advokater for eller praktiserede selv papirløst samliv, åbent ægteskab med accept af utroskab eller accept af flere på hinanden følgende ægteskaber, seriel monogami. I 1989 kom loven om registreret partnerskab, i 1997 åbnede biskopperne en mulighed for en kirkelig markering af indgåelsen af det homoseksuelle parforhold, i 2005 kom et vejledende velsignelsehandling i visse stifter og nu i 2010 en nedtælling i gang imod en egentlig vielse af

² ”Kønslivet betragtes i dag som en i sig selv etisk neutral størrelse, der kan bruges eller misbruges som så meget andet”. Fra bagsiden af bogen: *Forkynd evangeliet for al skabningen. Om kirkelig velsignelse af registrerede par*. Fire forfattere fra det teologiske fakultet, København. Anis 1996.

³ Jan Lindhardt: *Ned fra Soklen*, Højbjerg 1998, s. 36.

homoseksuelle par, evt. et kønsneutralt ægteskab. En kirkelig vielse af homoseksuelle par er den foreløbige slutsten på en længere udvikling, der er foregået over cirka fem årtier. Hvis jeg bare havde været født 20 år tidligere, så ville jeg som ung have været helt ”normal” i forhold til min samtid. Nu har jeg hele mit voksenliv tilhørt en minoritet, hvad angår seksuel adfærd.

Hvis jeg skal fortsætte med at male med bred pensel for at skildre udviklingen, så er der sket det, at Gud de sidste 50 år er blevet total tavs i seksualetiske spørgsmål. Bibelen reflekterer et kludetæppe af menneskelige og kulturelle vidnesbyrd om, hvordan man har forstået Guds vilje, men ikke noget normativt og entydigt. Derimod er Gud stadig vigtig som den instans, der skal velsigne fællesskabet og følgeskabet mellem to mennesker, og kirken svigter evangeliet, hvis ikke den stiller op med forbønshandlinger og ritualer, når medlemmer af kirken måtte have behov for det. I debatten i 90’erne var det stadig vigtig for nogle at forsøge at dokumentere, at selv om Bibelen var kritisk over for homoseksualitet, var de bibelske forfattere uvidende over for, at et homoseksuelt forhold kunne være forbundet med ægte kærlighed og venskab. I dag er det tilsyneladende vedtaget som noget indiskutabelt, at de bibelske udsagn reflekterer en fortidig traditions holdning. At Jesus skulle repræsentere Guds vilje, når han udtaler sig, eller om apostlene har en normativ særstilling ligger uden for horisonten. På grund af AIDS-epidemien og de ekstremt mange brudte parforhold og det konsekvent individualistiske udgangspunkt, som vores kultur har, er der en længsel efter stabile og trofaste og trygge relationer.

Det kristne syn på ægteskab og samliv, som det synliggøres i det nuværende vielsesritual.

Hvad er de teologiske konsekvenser af, at denne holdningsændring slår igennem, ikke blot i det danske samfund, men også bliver hovedtendensen i Folkekirken?

a) Et helhedssyn udledt af Bibelen

Den jødiske og kristne grundfortælling om skabelsen beskriver ægteskabet som en skaberordning og den mest fundamentale byggesten i de menneskelige fællesskaber. Alle andre fællesskaber, forældreskab, familieskab, venskab, naboskab, arbejdsfællesskab er afledt af denne grundordning.

I den sammensatte virkelighed i verden uden for Paradiset er grundordningen hele tiden truet – af utroskab, af flerkoneri, prostitution. Ikke mindre end to af de ti bud sætter en hegn omkring ægteskabet. De få steder, homoseksuelle forhold afvises i GT, afvises det som noget, der entydigt går imod Guds bestemmelse med mennesket bestemmelse fra skabelsen.

NT siger ikke noget nyt. Jesus henviser til, at Gud i sin tid skabte mennesket som mand og kvinde og præciserer, at mennesket derfor ikke må bryde den enhed mellem mand og kvinde, som

er knyttet til ægteskabet. Hvad enten den enhed brydes ved at åbne for seksuelle fantasier om en anden end ægtefællen eller skilsmisse. I hustavlerne bekræfter Paulus det samme syn på ægteskab. I formaningerne til præster og biskopper forudsættes det med det betonedede udtryk: *én kvindes mand*.

Der er for mig at se kun et område, hvor NT tilføjer noget nyt i forhold til GT. Det er i undervisningen om den enlige stand som noget, der er under Guds nåde og velsignelse på linje med ægteskabet. At leve som single indebærer, at man må leve seksuelt afholdende. Det er forbundet med afkald og offer, ligesom ægteskabet er det på andre punkter, men er også forbundet med særlige muligheder for at satse på andre fællesskaber. Her rummer kristendommen noget nyt i forhold til GT, og her er der en nuance i forhold til jødedommens forståelse.

b) De nuværende to ritualer i ritualbogen af 1992 for kirkelig vielse og for velsignelse af borgerligt indgået ægteskab går i sin substans tilbage til Luther og reformationen og reflekterer det syn på ægteskab, som jeg her har skitseret.

Ægteskabet er ikke et sakramente, for det er ikke som dåb og nadver indstiftet af Kristus for at forkynde evangeliet. Men det er indstiftet af Gud som en grundordning, som er knyttet til menneskets skabte identitet som kønsvæsen og socialt væsen. Ud fra den måde, vi mennesker er skabt på: den biologiske, genetiske og sociale kønsforskellighed, den sociale, personlige og seksuelle tiltrækning mellem mand og kvinde, udspringer den gudvilledede ordning: det livslange, heteroseksuelle ægteskab som rammen for kærlighed og fællesskab, for sex og frugtbarhed og børn. Den første læsning i vores nuværende ritual er et udpluk fra skabelsesberetningen. Den ligger lige til højrebent ved en vielse, for den siger, at det, at et par går ind i et ægte fællesskab med en offentlig løftesaflæggelse og erklæring ikke bare er deres egen fikse ide eller en solid dansk og international tradition, men er en gudvillet bestemmelse, der er lige så gammel som verden selv.

Den næste læsning er ikke uden kant, for nu at sige det på den måde. Jesus bliver bedt om at forholde sig til en uenighed i den jødiske kultur omkring, hvornår en skilsmisse er tilladt og siger så med citat fra 1. Mos 2, at den enhed mellem to mennesker, som ægteskabet mellem mand og kvinde konstituerer, er så ukrænkelig, at vi mennesker ikke må bryde den. I Bjergprædikenen tilføjer han, at det må vi end ikke bryde enheden på tankens plan ved at have seksuelle fantasier om en anden end ægtefællen. Tanken i den anden læsning er altså: Nu forlader jeg den familiære enhed, hvor jeg er vokset op og går ind i en ny enhed, som er mere fundamental end den enhed, jeg har med de mennesker, jeg er knyttet til med blodets bånd, og den enhed må jeg ikke bryde ud af igen.

Den tredje læsning handler om at realisere kærlighed i handling inden for ægteskabet. Ordene er formaningsord knyttet til et bredere fællesskab, den indbyrdes kærlighed i den kristne menighed.

Man kunne godt have valgt en formaning, som specielt er knyttet til ægtefæller fra hustavlerne i Efeserbrevet, men man vælger nogle prægnante ord om kærlighed.

Når et par indgår ægteskab i kirken anno 2010, kan man uden mellemregninger øse af den jødiske og kristne forståelse af ægteskabet: Kønsforskellighed, behov for fællesskab, tiltrækning midt i forskelligheden, seksuelt, personligt, socialt, kærligheden, enheden i forskelligheden, ubrydeligheden, offentlighedskarakteren. Men dette tilvalg af ægteskabet er også et fravalg: Man vælger den ene og forsager alle andre. Men dette ja til ægteskabet er også et nej og et fravalg af andre samlivsformer, ritualiserede eller ej: Det er et nej til flerkoneri, til utroskab, til skilsmisse og nyt ægteskab, det er et nej til pornografi og seksuelle fantasier.

Når folkekirkemedlemmer eller embedsindehavere i dag ikke længere tolker ægteskabsritualet ud fra den forankring i skabelsen og Jesu forkyndelse, sådan som det sker i vores kirke i stor stil, sker der en devaluering og en omtolkning af ordene i ritualet. Skriftlæsningerne bliver ikke normative læsninger, men deskriptive vidnesbyrd om, hvad man tidligere har tænkt. Det brugbare bliver venskabs- og følgeskabsaspektet. Løftet bliver en hensigtserklæring, ”bør leve” er ikke, sådan som ritualet og Jesu ord om ægteskabets ukrænkelighed definerer det, men sådan som de to parter nu bliver enige om det. ”Til døden skiller” bliver til ”ideelt set til døden skiller”, eller ”til kærlighedens død skiller”.

Sidestillingen af heteroseksuel og homoseksuel vielse.

Hvad sker der, hvis man forsøger at sidestille homoseksuelle parforhold med heteroseksuelle parforhold og laver et ritual for det?

Der sker faktisk temmelig meget med selve ritualets indhold. Kønsforskelligheden som noget gudsskabt, den seksuelle tiltrækning, ordene om at to forskellige bliver et kød, frugtbarhed og børn, skaberordning, den ubrydelige enhed, troskaben – alt dette må man pille ud af ritualet. Tilbage bliver venskabs- og kærlighedsrelationen.

Der findes et rigt arsenal af skriftcitater, der kan bruges ved en vielse mellem mand og kvinde. Man kan også finde en række skriftcitater, der handler om samkønnet sex i Bibelen, men de er meget upassende at læse ved en vielse af homoseksuelle par. Det, man så gør, er, at man finder nogle afsnit, der handler om kærlighed og venskab generelt, river dem ud af deres kontekst og putter dem ind i et ritual.

Et kønsneutralt vielsesritual, sådan som det allerede er kørt i stilling i Sverige,⁴ reducerer ægteskabet til noget, der ligner et platonisk kærlighedsforhold. Om et parforhold er med sex eller uden sex er nemlig ritualet lige så uvedkommende, som om parret er venstre- eller højrehåndet.

Denne reducere af ægteskabet mellem mand og kvinde til at være velsignelsen af to menneskers kærlighed og deres behov for at synliggøre sig som par, er allerede sket. Det kan man forvise sig om ved at læse vielsesprædikener, hvor ni ud af ti handler om kærlighed. Nu vil man altså have knasterne fjernet i selve vielsesritualet, sådan at det bliver helt sterilt og platonisk. Det er jo forståeligt nok! Når man i den gamle bøn efter vielsen beder Gud om at bevare denne orden og velsignelse urokket blandt os, så er det jo i sit saglige og historiske indhold en bøn om, at ægteskabet som skaberordening må bevare sin eksklusive placering i det danske samfund. Det er jo en direkte bøn om, at Gud hurtigst muligt ved et guddommeligt under må fjerne visse sider i et kommende ritualbog.⁵

Hvis vi et øjeblik erindrer os biskoppernes udtalelse i 1997,⁶ så var der i den en bevidsthed om balancere mellem ægteskabets særstilling i Bibelen og traditionen og samtidig imødekomme homoseksuelles behov for en kirkelig markering. Det gjorde til vigtigt for nogle af biskopperne at fastholde, at man ikke ville have, at den kirkelige markering fik en rituel karakter med tilspørgsel og forbøn med håndspålæggelse. Ærindet var dengang dels at tage hensyn til det kirkelige fællesskab, men det var også at markere, at et ægteskab og et homoseksuelt parforhold ikke på alle måder kunne sidestilles. Vi var nogen, som dengang sagde, at det ikke kan lade sig gøre at fastholde ægteskabets særstilling og samtidig tillade en kirkelig markering. Enten erkender vores kirke, at det var en fejltagelse eller også må man omdefinere ægteskabet. Dengang var ordet kønsneutralt ægteskab ikke opfundet, men man havde indledt en vej, som lander her.

Visse af disse biskopper er stadig i deres stilling, andre er trådt tilbage. Men der er en larmende tavshed på det fundamentale spørgsmål: 1) Hvorfor var det relevant at tage hensyn til det kirkelige

⁴ www.svenskakyrkan.se Kyrkostyrelsens skrivelse, 12. juni 2009.

http://www.svenskakyrkan.se/Kyrkomotet/Skrivelser/Uppladdade_filer/e826a353-2d9f-4513-8e1a-574ea02f4dc4.pdf

⁵ Ved et foredrag som opfølgning af Thomsen-rapporten sagde Niels Thomsen, at man efter hans skøn burde fjerne bønnen om at "bevare den orden urokket blandt os" fra ritualbogen, for teologisk var ordningsteologien ikke holdbart, og reelt havde nye samlivsformer for længst rokket ved ægteskabets eksklusive særstatus. Niels Thomsens teologi er så konsistent, at han ikke blot kan omtolke indholdet, men også, at den nye forståelse af ægteskabet skal tydeliggøres i ritualet.

⁶ Biskopperne fastholder ægteskabet som Guds gode orden for livsfællesskabet mellem mand og kvinde og som ramme om familiens liv og børnenes opvækst. Vi fastholder synet på ægteskabet, som det kommer til udtryk i de bibelske skrifter og i vor kirkelige tradition. Dette syn på ægteskabet anfægtes ikke af, at der er mennesker, som lever i registreret partnerskab. Det registrerede partnerskab henter ikke sin begrundelse eller identitet i ægteskabet, men i de pågældendes ønske og dermed egen ansvarlige beslutning om at ville leve deres liv i forbundethed med et menneske af samme køn. Alene af hensyn til det kirkelige fællesskab er det derfor vores opfattelse, at der ikke bør institueres nye ritualer på dette område.

fællesskab i 1997, men ikke i 2010? 2) Og – hvorfor er det ikke længere vigtigt at bevare den særstilling, ægteskabet har i Bibelen og traditionen?

Hvad er de kirkelige konsekvenser af et ritual for homoseksuelle par?

Ritualerne er Folkekirkens mest tydelige forkyndelse. Det har noget at gøre med ritualernes karakter af totalkommunikation og tillige det faktum, at det er her, kirken har sin mest folkelige berøringsflade. Som Hans Ravn Iversen skriver det: ”Et vellykket kirkeligt ritual er evangelisk set en totalkommunikation, en forening af opløftende oplevelse og forkyndende fortolkning af deltagernes liv og situation”. Og senere om vielsen af to af samme køn: ”Et kirkeligt ritual vil gøre deres parforhold synligt og normalt – noget, man ikke hele tiden behøver at forklare og forsvare”.⁷

Hvad vil der ske, hvis man sidestiller et ritual for ægtevielse med et ritual for vielse af homoseksuelle? For det første vil det indebære, at vi får to ritualer, som gensidig modarbejder hinanden. Det nuværende ritual for ægtevielse tilkender ægteskabet mellem mand og kvinde en eksklusiv særstilling som en unik skaberordning. For det andet vil der på alle andre i alle kirker skulle ligge et ritual, som direkte strider mod folkekirkens trosgrundlag. I februar 1998 advarede ”De otte” i en fællesudtalelse mod den situation og skrev: ”Et autoriseret ritual ville heller ikke formelt ændre bekendelsen, men dog være en så tæt afledet tolkning heraf, at det ville gøre det vanskeligt at aflægge præsteløftet uden forbehold”.⁸

Vi har i efterhånden mange årtier levet med en læremæssig splittet kirke. Det har kunnet lade sig gøre, fordi man i en luthersk kirkeforståelse tager udgangspunkt i det, der foregår i den enkelte lokale kirke. Hvis præstekollegaerne på præstestolen begyndte at stave Gud med lille eller med deres eksempel tydeliggjorde noget, der stred mod kirkens normative skrifter, så kunne man som lokal menighed have frihed til at profilere en anden linje. Det var problematisk, hvis biskopperne kollektivt udtalte sig imod Guds ord, som det skete i 1997. Men også her har der indtil videre været frihed til lokalt at fastholde den oprindelige klassiske kristne tro. Et autoriseret ritual vil berøre hver eneste præsts arbejdsbøger og hver eneste kirkegængers salmebog. Det vil være en ny og vanskelig håndterbar situation for os. Vi skal helt tilbage til rationalisme i begyndelsen af 1800-tallet for at finde noget, der ligner en parallel. Den status, et ritual har, den måde, den gennemtrænger den

⁷ Hans Raun Iversen: De kirkelige handlinger som skæringspunkt mellem evangelium og kultur, i bogen *Forkynd Evangeliet for al Skabningen*, Anis 1996, s. 81.

⁸ Det er afsnittet i præsteløftet, som lyder sådan: ”og såvel her som ved de øvrige hellige handlinger udføre alt i overensstemmelse med de for folkekirken gældende forskrifter”.

lokale kirke på, den tydelighed i signal til kirke og samfund, som den udtrykker, gør det meget svært for os andre med samme tydelighed at profilere kirkens oprindelige holdning.

De underliggende spørgsmål.

1) Omtolkningen af de kristne grundbegreber.

”I dansk kultur betragter de fleste mennesker i dag kønslivet som en i sig selv etisk neutral størrelse, der kan bruges eller misbruges som så meget andet”. ”Hvorvidt homoseksuel praksis er rigtigt eller forkert, vil der være forskellige meninger om”. Og senere: ”Der er nemlig tale om, at synspunkter i Bibelen må vægtes over for indsigter fra moderne kultur”. Citaterne stammer fra indledningen til bogen *Forkynd Evangeliet for al skabningen*, som fire universitetsteologer skrev i kølvandet på debatten midt i 90’erne.⁹

Den normative instans i etiske spørgsmål i den folkekirkelige hovedstrøm er ikke længere Bibelen, men indsigter fra moderne kultur kombineret med individets personlige valg i situationen. Løgstrups bog om ”Den etiske Fordring” fra 1956 med hans afvisning af normativ etik og hans argumentation for en ren situationsetik er blevet folkekirkens bibel i etiske spørgsmål. Det betyder, at al seksuel udfoldelse og alle former for partnerskab, som ikke er forbundet med vold eller tvang, er etisk neutrale og overladt til den enkeltes afgørelse i situationen.

På samme måde som at Guds vilje bliver nogle overordnede almene udsagn om kærlighed, følgeskab, fællesskab, bliver evangeliet nogle overordnede betragtninger om Guds godhed, kærlighed, tilgivende og inkluderende sindelag. Gud er af væsen en postmoderne, vestlig orienteret humanist, og kilden til åbenbaring af Guds væsen er ikke Bibelen, men den moderne kulturs indsigter.

”Det er forkyndelsen af Kristi evangelium – og ikke individuelle holdninger til rituals spørgsmål – der bør stå øverst på kirkens dagsorden. .. Derfor må evangeliet forkyndes, også ved kirkelige handlinger, herunder velsignelse af registrerede par”.¹⁰ Ja, faktisk er det et problem for forfatterne bag bogen: *Forkynd evangeliet for al skabningen*, at muligheden for at præster kan sige nej til at vie homoseksuelle, er til stede. På den ene side skal den være der, for det vil ikke fungere, hvis man vil tvinge en præst til at gennemføre en velsignelse. ”For evangeliets skyld må man ønske, at præster i folkekirken er i stand til at se et registreret par i øjnene (Underforstået: og velsigne deres

⁹ Indledning til bogen *Forkynd Evangeliet for al skabningen*, Anis 1997 s. 8-9.

¹⁰ Hans Raun Iversen: De kirkelige handlinger som skæringspunkt mellem evangelium og kultur, i bogen *Forkynd Evangeliet for al Skabningen*, Anis 1996, s. 88.

parforhold). Eller i hvert fald, at nye præster har overvejet sagen så grundig, at de er i stand til det, når de tiltræder deres embede”.¹¹

Det er klar tale. Et ja til velsignelse af homoseksuelle par er en test på, om man har forstået evangeliet ret. Målet er ikke blot er at få et autoriseret ritual, men målet er, at alle lokale præster og menigheder overbevises om det – minimum alle nye præster. Ellers hindres evangeliets frie gang. Man bliver selvfølgelig nødt til at acceptere en overgangsperiode, at nogle præster, der ikke har forstået evangeliet, siger nej. Men på sigt må kirken have en dagsorden, hvor evangeliets frie forkyndelse (dvs. velsignelse af registrerede par) må have forkørselsret frem for individuelle holdninger til ritualspørgsmål.¹²

Denne underliggende forskellighed gør den teologiske samtale vanskelig. For når vi citerer Bibelen, henviser til entydigheden i den kristne tradition, citerer Luther eller gør opmærksom på ritualets ordlyd, så er svaret, at det ikke er Biblens, traditionens, Luthers eller ritualets faktiske indhold, men nogle overordnede principper, der er vigtige. ”Luther forkaster al seksuel udfoldelse, der ikke finder sted i ægteskabet mellem mand og kvinde.” .. Det bør – på luthersk vis – ikke være Luthers syn på den bestemte sag, men hans syn på den rette (kristologiske) læsning af Skriften, der lægges til grund for stillingtagen til sagen i dag”.¹³

2. Forholdet mellem stat og kirke.

Ifølge grundloven er folketinget lovgiver for kirken. Dette giver folketinget omfattende muligheder, som man dog – med enkelte undtagelser – ikke har brugt til at blande sig i de såkaldte indre anliggender i kirken. Det, som har rumsteret i den aktuelle debat, er, at folketinget tilsyneladende forholder sig ret til ikke blot at gøre det muligt at være vielsesmyndighed for homoseksuelle par, men også at pålægge kirken at lave et ritual. Tilsyneladende spiller denne trussel fra folketinget en central rolle for blandt andet Karsten Nissen. Når folketinget truer med, ikke blot at muliggøre, men at pålægge folkekirken at lave et ritual, så er det bedre, vi selv tager initiativet og laver et ritual, hvor de teologiske aspekter er gennemdrøftede.¹⁴ Det er derimod ikke et problem for Jan Lindhardt, at folketinget blander sig i kirkens indre anliggender. Folketingsmedlemmer har måske med eller uden medlemskab af folkekirken en større indsigt i den moderne kultur og er måske mere

¹¹ Hans Raun Iversen: De kirkelige handlinger som skæringspunkt mellem evangelium og kultur, i bogen *Forkynd Evangeliet for al Skabningen*, Anis 1996, s. 83.

¹² Ibid. s. 88-89.

¹³ Ibid, s. 9.

¹⁴ Kristeligt Dagblad, d. 9. 03. 2010

kvalificerede end biskopper og teologer, der ofte er handlingslammede af angst for at splitte kirken.¹⁵

Man kan forestille sig, at folketinget i denne sag ender med at pålægge kirken noget, som en stor gruppe inden for kirken finder, vil være i strid med kirkens grundlag. Resultatet kan også blive, at folketinget vælger at lade kirken selv afklare sig, men denne afklaring resulterer i noget andet end det, mange folketingsmedlemmer ønsker. I begge tilfælde kan processen blive til fremme for argumentet om at adskille stat og kirke.

3. Konsekvenser for det kirkelige fællesskab.

Det lutherske Verdensforbund nedsatte i 2003 en arbejdsgruppe, der skulle arbejde med, hvordan man undgik, at spørgsmålet om homoseksuelles rettigheder fik kirkesplittende karakter. I 2007 afleverede de en større rapport, der hedder *Marriage, Family and Human Sexuality. Proposed Guidelines and Processes for Respectful Dialogue*. Den er nu sendt i en hørings- og tænkepause til de lutherske medlemskirker i de næste fem år. Tankegangen i rapporten er med udgangspunkt i den augsburgske bekendelse, artikel 7 at skelne mellem etiske, moralske spørgsmål omkring ægteskab og familieliv og så evangeliets forkyndelse. Augustana siger nemlig, at til kirkens enhed er det tilstrækkelig at være enige om evangeliets forkyndelse og sakramenternes forvaltning. Ergo er uenigheden om **lovens** indhold og moralske spørgsmål ikke kirkesplittende. Denne usædvanlige tolkning af den augsburgske bekendelse overser helt, at bekendelse kan bruge ordet "evangelium" som modsætning til loven om Guds løfte og gerning, men også kan bruge evangeliet i en mere omfattende betydning, hvor det dækker både Guds vilje og Guds løfter.

Derfor har rapporten indtil videre ikke kunnet skabe samling. Tværtimod. De baltiske kirker har meldt, at de efter Svenska Kyrkans ritual med et kønsneutralt ægteskab ikke længere betragter Svenska Kyrkan som en del af det lutherske kirkefællesskab. Den lutherske kirke i Tanzania, som er den næststørste lutherske kirke i verden, har meddelt, at den ikke længere vil modtage penge fra kirker, der støtter homoseksuelles rettigheder i kirken. Mekane Yesus kirken i Etiopien, den hurtigst voksende lutherske kirke, har reageret lige så skarpt: Det er en klar ulydighed mod den hellige Skrift og mod ægteskabet mellem mand og kvinde som indstiftet af Gud. De afrikanske lutherske kirker har i en fælles udtalelse sagt, at tilladelse af homofile ægteskaber er "en egenrådig og arrogant ignorering af synspunkter hos andre medlemmer af Det lutherske Verdensforbund".

¹⁵ Kristeligt Dagblad d. 26. 02. 2010.

Danmark er de sidste årtier blevet velsignet med en række emigrantkirker. En tredjedel af kirkegængere i Københavnsområdet er fra emigrantkirker. Det store flertal af disse emigrantkirker vil have lignende problemer med den folkekirkelige udvikling som de unge afrikanske kirker.

Når vi taler om konsekvenser for det kirkelige fællesskab, taler vi ikke blot om, hvorvidt det er muligt at bevare den såkaldte højrefløj inden for kirken. Den danske kirke er altså ikke blot ved at bevæge sig ud i en konflikt med sin egen 1200-årige historie eller den fælles kirkes 2000-årige historie. Den er i konflikt med hovedstrømmen inden for de lutherske og evangeliske kirker.¹⁶

Fremtiden.

De teologiske konsekvenser af, at et kirkeligt ritual for en lille gruppe (i 2009 var det 390 par) ikke kan undgå at omtolke det traditionelle ægteskabssyn. Men det afslører også et andet teologisk helhedssyn med deraf følgende indvirkning på undervisning, forkyndelse, sjælesorg og diakoni. Debatten viser, at alle de centrale kristne grundbegreber kommer i spil.

De kirkelige konsekvenser er, at det bliver vanskeligt for folkekirken at være inklusiv over for os, der fastholder kirkens oprindelige syn og samtidig åben over for homoseksuelle gruppers ønske om at tilsidesætte Bibelens etiske vejledning for at få deres parforhold legitimeret og velsignet.

Kan man løse det her spørgsmål via de kirkelige frihedsordninger, sådan som man har kunnet gøre det med andre spørgsmål? Det ved vi faktisk meget lidt om på nuværende tidspunkt. At alle her ved indkøringsfasen synes at være enige om, at der skal være frihed for præster til at sige nej til at medvirke. Fremadrettet er signalerne mere tvetydige, når det handler om ordination af nye præster.¹⁷

1) Det første spørgsmål er, hvordan man skal håndtere at få et ritual ind i ritual- og salmebog, som ifølge en stor gruppe præster og folkekirkemedlemmer direkte er i modstrid med folkekirkens grundlag. Vil man fremover være villige til at trykke og autorisere to slags ritual- og salmebøger, eller bliver lokalmenigheder nødt til at lave en "Poul Nyrup",¹⁸ altså rive de kontroversielle sider ud?

¹⁶ På Dansk Bibel-Institut har vi et samarbejde med fem missionselskaber. Flere af disse må tydeliggøre, at de nok er en del af den danske kirke, men samtidig frie organisationer inden for den, og at man ikke har lod og del i den folkekirkelige udvikling. Se fx leder i Dansk Ethioper Missions Blad, 3. 2010.

¹⁷ Eks.: "For evangeliets skyld må man ønske, at præster i folkekirken er i stand til at se et registreret par i øjnene. Eller i hvert fald, at nye præster har overvejet sagen så grundig, at de er i stand til det, når de tiltræder deres embede" (Hans Raun Iversen: De kirkelige handlinger som skæringspunkt mellem evangelium og kultur, i bogen *Forkynd Evangeliet for al Skabningen*, Anis 1996, s. 83).

¹⁸ Udtrykket stammer fra et debatmøde mellem to toppolitikere, Poul Nyrup Rasmussen og Anders Fogh Rasmussen, hvor Poul Nyrup for at illustrere, at Anders Fogh Rasmussen havde forladt de liberale idealer, han tidligere havde været talsmand for, rev et par kapitler ud af en bog af Anders Fogh Rasmussen.

2) Kan ikke blot præster, men også kirkepersonale fritages fra at medvirke – og kan man sikre dette fremadrettet? Det hjælper jo ikke, at man har frihed til at sige nej, hvis man i praksis hindres i at få embede?

3) En klar forudsætning i de gamle frihedsordninger omkring frit præstevalg, mindretalsindstilling ved præstevalg m.v. var, at der ikke var pligt til gudstjenesteligt samarbejde mellem præster af forskellig teologisk observans. Man skelner i den forbindelse mellem den praktiske tjenstlige koordinering på provstiplan og fælles gudstjenester. Det sidste kræver en enighed om forkyndelsens indhold, som ikke altid er til stede. Denne frihedsordning – friheden til at sige fra over for fælles gudstjenester i pastoratet eller provstiet, har været under pres det sidste årti. Da uenigheden handler om grundlæggende forskellig forståelse af evangeliet, er det vigtigt at fastholde friheden til ikke at være tvunget til gudstjenesteligt samarbejde.

4) En komplicerende faktor er, at en del af biskopperne har valgt side til fordel for et brud med bibel og bekendelse. Det betyder i praksis, at en præst kan risikere at skulle ordineres af og stå under tilsyn af én, hvis tro og praksis man ud fra selve præsteløftet tydeligt må modsige. Det er ikke optimalt for nogen af parterne. I praksis betyder det, at det formelle bånd mellem præst og biskop reduceres til, at man ikke vil hindre ens biskop i at udøve sit tilsyn, for så vidt dette sker på grundlag af bibel og bekendelse, og at en del af opfyldelsen af præsteløftet bliver at modsige tilsynsmyndighedens aktuelle udlægning af den kristne tro. Den egentlige åndelige vejledning på kirkens grundlag kan ske gennem uformelle, men synlige ordninger, på samme måde, som at dansk kirkeliv fortsat rummer en række kirkelige bevægelser, der selv tager hånd om det åndelige tilsyn i deres arbejde. En egentlig løsning af det problem er at løsne stiftsbåndene, sådan at en præst og lokalmenighed knyttes til en biskop, ikke pga. geografi, men pga. teologi. Der burde være fleksibilitet i Folkekirken på det punkt, også selv om man ikke staver Gud med lille!

Afslutning:

Op gennem kirkehistorien har den kristne kirke ofte skullet håndtere, at den var en minoritet i forholdet til det omgivende samfunds syn på ægteskab, sex og parforhold. Det er ikke nyt i forhold til græsk kultur, at kirken i oldkirken var i opposition til homoseksuelt samliv, til flerkoneri, til promiskuitet osv. Hvor kirken op gennem kirke- og missionshistorien har været tro mod sit bibelske grundlag, har den været en stabiliserende faktor for ægteskab, børn og familieliv. Denne samfundsmæssige, sociale og diakonale betydning har vi fortsat ind i vores egen kirke og samfund.

Kan vi effektivt styrke de mindste fællesskaber i de små danske hjem, nemlig kærnefamilien, så kan vi om ti år sænke skatten med flere procent!

I forkyndelse, sjælesorg, undervisning og debat skal vi fortsætte med at værne om ægteskabet, men også at fastholde de overordnede spørgsmål om brug eller misbrug af Guds navn, om kirkens normgrundlag og forståelsen af evangeliet. Om der i fremtiden fortsat er plads til os inden for den kirkeordning, der har været vores i snart 500 år, må tiden vise.

Afsluttende ironisk efterskrift

Lad mig slutte med at komme med et forslag til vielse af homoseksuelle par, hvor der vitterlig er sammenhæng mellem tekstgrundlag og tilspørgsel og forbøn. Tilspørgsel og forbøn er et af forslagene fra Thomsenrapporten i 1997, hvor det med det livslange og det med seksuel troskab ikke er del af konceptet inden for det homoseksuelle parforhold.¹⁹ Der er to detaljer, som er originale, og som man lige skal vende sig til. Det ene er, at læsninger stammer fra Platon og ikke fra Bibelen. Det andet er, at jeg blev nødt til at tale om guderne i stedet for Gud. Men kan folkekirken rumme en religionshistorisk læsning og tolkning af Bibelen og præster, der afviser, at sandheden eksklusivt er knyttet til Jesus, bør man vel også kunne rumme en ritualiseret udgave af denne teologi

Første læsning: I gamle dage var der tre køn, hankøn, hunkøn, og kvinde-mandskøn. Disse mennesker med to hoveder og fire ben blev imidlertid guderne for stærke, så gud besluttede at skille dem ad i to halvdele med sin lynkile. Herved fremkom mænd-mænd, kvinde-kvinder og mænd-kvinder. *Hvis en mand og en kvinde forenedes under omfavnelsen, skulle de avle børn og føre slægten videre. Og hvis en mand mødte en mand, skulle de i hvert fald finde en tilfredsstillende i samværet, så de med friske kræfter kunne vende tilbage igen til deres arbejde og samle sig om livets andre opgaver.*

Anden læsning:

De mænd, som er dele af en oprindelig mand, søger hankønnet *Men hvis det oven i købet går sådan, at denne træffer sammen med netop sin egen halvpart, så er det helt utroligt, som de gribes af venskab og forelskelse og følelsen af at høre sammen, så de næsten ikke er til at skille ad med deres gode vilje bare et øjeblik. Det er den slags mennesker, der kan blive sammen livet igennem. .. Og*

¹⁹ Registreret partnerskab, samliv og velsignelse, Århus stift 1997, s. 96-99.

guderne besluttede at svejse de to mænd sammen: "... så I bliver én i stedet for to og må leve i fællesskab som én person resten af livet ...".²⁰

Tilspørgsel

Præsten :

Vil I elske og ære hinanden, og vil I leve trofast sammen under de kår, guderne vil give jer?

Parret: - Ja! - Ja!

Præsten (mens parret knæler):

Så bed da guderne lede og bevare jer i gode og onde dage i tillid til, at den kærlighed der binder jer sammen er af guderne, og at guderne vil bevare den. Slå jeres lid til, at I derved vil få styrke til at gøre godt mod hinanden, til at stole på hinanden og til at tilgive hinanden.

Amen

Hvis man vælger den løsning, hænger gudsbilledet, menneskesynet, etikken, grundfortællingen, ligestillingen af ægteskab og partnerskab og det rituelle forløb sammen på en meget helstøbt måde. Præcis på samme måde som det lutherske ægteskabsritual hænger sammen med gudsbilledet, menneskesynet, etikken, grundfortællingen og de rituelle forløb.

²⁰ De to læsninger er fra Platons *Symposion*, hvor Platon lader forskellige personer argumentere for forskellige holdninger, forankret i den græske gudeverden. Citaterne er fra Per Krarups danske oversættelse, Gyldendal 2007, s. 40-43.